

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

מנחות דף נו

עניין: אותו בצפון

נועם אלימלך פרשת נשא

וזהו שדרשו חז"ל (ברכות לא): מקצלה ואילך מנזות כהונה ושחיטה כשרה צור כשרה הוא לשון שהוא כשר ונכון שיהא כן שמהא השחיט' צור (עי' זוה"ק נשא קגד). ר"ל הזר הוא מי שעדיין לא צא אל מדריגות הנדיק ויש לו עדיין לתקן חטאת נעוריו כשר ונכון לו שיהא הוא שוחט הדינים דהיינו ע"י התאמתו לשצר כח התאוות הגשמיות המדוכקין צו מנעוריו¹⁴ וצויתר צעת התפלה שהיא צמקוס קרבן (עי' ברכות טו:) ומחמת החטאים אשר עדיין לא נתקנו הם מעכזים אותו צתפלתו צנלמי אפשר לו להתפלל צמחשצ' טהורה וזכה¹⁵ ונריך עבודה גדולה לשצר כח המחשבות זרות ועי"ז הוא שוחט הדינים שלא ישלטו צו¹⁶ * אצל מי שרואה להמשיך השפעות נריך להיות צמדרגת כהן שהוא חסד (זוה"ק ט"א רטו:) וזהו מקצלה ואילך פי' שרואה לקבל שפע ורחמים מנזות כהונה מנזותו עליו שיהא כהן צמדת חסד * וזהו

הערות על המשך חכמה

נראית לנו עיקר, וכפי שביארנו¹⁴. וזוה השיב רבינו בדרכו הוא על קושיית התוספות במנחות נו, א ד"ה מה לבן צאן שכן קבע לו כלי (וכן הקשו תוס' קדושין לו, ב וזבחים מח, ב): ותימה דלא פריך הכי בפרק קמא דקידושין (לו, ב) דיליף בן עוף מקל וחומר מבן צאן שלא קבע לו כהן לשחיטתו וקבע לו כהן להזאתו. ויש לומר, דגבי צפון שייכא הך פירכא דכלי, אבל התם דבעי למילף כהונה, לא דשמעינן שהצריך הכתוב בבן עוף יותר מבן צאן, עכ"ל. לפי רבינו מובן בהחלט מדוע גבי צפון שייכא הך פירכא דכלי, דין כלי נלמד מעקידת יצחק ("מֵאֲקֻלַּת"), ועקידת יצחק היא יסוד דין שחיטה בצפון, הכתוב

משך חכמה ויקרא א, י

ובזה אתי שפיר מה דדחי בגמרא (זבחים מח, ב) על קל וחומר דתורת כהנים דבן עוף יהיה טעון צפון מקל וחומר שמליקתו טעונה כהן, ופריך מה לעולה שכן שחיטתו טעון כלי¹¹. דעיקר כלי נפקא לן מקרא ד"ויקח המאכלת" כדיליף סוף דם חטאת (זבחים צז, ב). וכיון דבן עוף אינו טעון כלי, הרי דאינו דומה לאילו של אברהם אבינו, שהיה בכלי¹² [והמאכלת דריש שמאכלת לישראל, שכל מה שאוכלין בעולם הזה הכל בזכות זה¹³]. ואם כן שפיר לא טעון ולפי זה אתי שפיר מה דאין שער נחשון טעון צפון¹⁹. משום דאמר בתוספתא ברכות (ד, טז): מפני מה זכה יהודה למלכות? לפי שקפץ נחשון ושבתו לתוך הים, קידש שמו של מקום וכו'²⁰. לכן אינו טעון להזכיר עקידתו של יצחק, שכן היה לו מסירת נפש על קדוש השם יתברך בים²¹. לכן לא היה נזקק להצריכו צפון בקרבנות אשר אינן לדורות, רק לשעה, כמו חטאת, דנדבה ליכא ביחיד, ודו"ק. ולא היה קרבנו נזכר²² להזכירו זכות אבות, ודו"ק.

א, י-יא ואם מן הצאן קרבנו וכו'. ושחט אתו על ירך המזבה צפנה וכו'.
הנה כתב צפון בצאן ולא בבן בקר, אע"ג דבכל מקום כתיב "במקום העולה"¹, אלמא דשם עולה הוא נשחט בצפון, ובכל זה נזרה התורה להזכיר צפון רק בצאן ולא בבקר. ומשום הכי², בפר משיח (להלן ד, ד) ובפר העלם דבר (שם פסוק טו) לא נזכר "במקום העולה"³. ועיין תורת כהנים⁴, וריש פרק איזהו מקומן⁵. אמרו במדרש (ויק"ר ב, יא): לפי שצפון מורה על עקדתו של יצחק שצפון אפרו לזכרון לפני ה' תמיד⁶. והכוונה שאמרו (בבא בתרא כה, ב) שרוח צפונית פתוחה, ומורה על הבחירה החופשית שעשה אברהם אבינו שיהיה מסור נפשו של הישראלי להשם, וכמעט ששלל הבחירה מבניו אחריו, וכמעט הוקבע טבע קיים בנפש הישראלי למסור עצמו על אהבת השם יתברך⁷. לכן לא כתיב רק בבן צאן, זכר לאילו של יצחק. (בראשית כב, יג) הבא תמורת יצחק. ולכן לא נזכר בבן בקר בהדיא⁸, ד"גם אלה תשכחנה" – זה מעשה העגל⁹, אשר עשו שור אוכל עשב, ואינו צפון לפניו¹⁰.

